

Nauji faktai apie kun. Kazimierą Daukšą

Rolandas GUSTAITIS, Kaišiadorių muziejus

Perskaitęs gerb. D. Minkauskienės straipsnį "Linksmaus aleluja! 1913 m." nutariau parašyti apie jame minimą vieną iš kunigų – K. Daukšą. Kaišiadorių katedros archyve yra kun. N. Švogžlio–Milžino (apie jį neseniai rašyta "Vorutoje") rankraščiai, pavadinti "Mūsų vyskupijos kunigai". Iš kelių dešimčių kunigų biografijų – viena skirta minėtam kunigui. Pateikiu svarbiausių jo biografijos faktų.

Kun. garbės kanauninkas Kazimieras Daukša, gimęs 1866 m. Grinkiškio parapijoje. Mokėsi kunigų seminarijoje. 1891 m. išventintas į kunigus ir paskirtas Žiežmarių vikaru. 1897 m. pavadavo Kalvių kleboną. Nuo 1898 m. kilnojamas iš vienos parapijos į kitą. 1906 m. paskiriamas Kuktiškių klebonu ir čia dirba iki mirties 1939 m.

Mane sudomino jo veikla dabartinio Kaišiadorių rajono Žiežmarių ir Kalvių bažnyčiose, apie kurią radau medžiagos paties kun. K. Daukšos rašytoje autobiografijoje – "curriculum vitae". Štai nedidelė ištrauka: "Žiežmarių vikaras: užvedžiau lietuviškai vaikų katechizaciją, lietuviškai rožančių ir suplikaciją giedoti; iš kaimiečių turėjau suorganizavęs veikėjus, kurių pagalba platinau lietuvišką spaudą; sekmadieniais važinėjau po kaimus tikybos ir lietuviybės skatinimo tikslu. Eidamas Kalvių bažnyčios klebono pareigas įvedžiau lietuviškai pamokslus, suplikacijas, rožančių ir valandų giedojimą. Iš Vilniaus vysk. Administratoriaus sulaukiau "chlopomano" epiteta". Tai visai nauji, iki šiol oficialiai neskelbti faktai. Iš jų matyti, kad ne klebonas kun. S. Šlomas, bet kun. K. Daukša pirmasis

Žiežmarių bažnyčioje įvedė lietuviškas pamaldas. Kalvių bažnyčioje jam pavyko padaryti tai, ko nepavyko 1897 m. tris mėnesius čia klebonavusiam kun. I. Šoparai (apie jį neseniai gerb. dr. J. Lebionka rašė "Vorutoje"), kuris dėl bandymo įvesti lietuviškas pamaldas buvo perkeltas į kitą parapiją. Tačiau tarp lietuvių ir lenkų – Kalvių parapijiečių – dar ilgai truko ginčai, ir tik 1912 m. balandžio 10 d. Kalvių klebonas K. Kazakevičius raporte Trakų dekanui (Kaišiadorių katedros archyvas, Kalvių bažnyčios byla) rašė: "1912 m. Kalvių parapijoje 2861 parapijietis, iš jų – 2561 namuose kalba lietuviškai, o 300 – lenkiškai. Jau antri metai Kalvių bažnyčioje – tyla ir ramybė, abi tautybės, lenkų ir lietuvių, susitaikė" (*versta iš rusų k. – aut.*). Toks nedidelis skaičius lenkų, palyginti su lietuviais, galėjo triukšmauti tik jausdami sulenkėjusios Vilniaus vyskupijos dvasinės vyresnybės paramą.

1939 m. mirus kun. K. Daukšai, nekrologe, išspausdintame "Valstybės žiniuose" 1939 m. gegužės 12 d., kun. N. Švogžlys–Milžinas (nepasirašęs po nekrologu) rašė: "Ir kitur laikinai perkeltas bažnyčiose visur įvedė lietuviškas pamaldas, pamokslus, platinė lietuvišką spaudą, ragino visus mokytis skaityti, leisti vaikus į mokyklas, įvesdavo lietuvių kalba katechizacijas. Už lietuviškos spaudos platinimą rusų valdžios buvo daug kartų tardomas ir baudžiamas. (...) Visur pasižymėjo nepaprastu darbštumu, tvarkingumu, griežta abstinencija ir dideliu pamaldumu, kuriuo buvo persunkęs visą gyvenimą".